

Poljudni članek/Popular article

DOŽIVLJANJE PREZGODNJEGA PORODA

PREMATURE BIRTH EXPERIENCES

Romana Božnar

Ključne besede: prezgodnji porod, nedonošenček, doživljanje staršev

IZVLEČEK

Prezgodnji porod je vsak porod, ki se zgodi pred 37. tednom nosečnosti. Z vidika staršev nedonošenčka je še posebej trpek in neprijeten. Prispevek govori o osebni izkušnji avtorice, ki je prezgodaj rodila. Namen prispevka je približati izkušnjo zaposlenim v zdravstvu, da bi se pri svojem delu s starši prezgodaj rojenih otrok lažje poistovetili in bi jih bolje razumeli.

Key words: premature birth, premature infants, parent experiences

ABSTRACT

Preterm birth is the birth of a baby of less than 37 weeks gestational age. This experience is hard for both parents of premature babies who may face an extensive and wide ranging mixture of emotions. The paper presents the author's personal experience with preterm birth. She believes that her story will help the health providers better understand the intense psychological and emotional effects that a premature birth has on the parents.

Uvod

Po definiciji je prezgodnji porod tisti, ki se je zgodil pred 37. tednom nosečnosti. Prezgodnji porodi pred 32. tednom nosečnosti so opredeljeni kot zelo prezgodnji, tisti pred 28. tednom kot ekstremno prezgodnji. Meja preživetja se je do danes pomaknila že na 23. teden gestacijske starosti, vendar je preživetje tako zgodnjih nedonošenčkov veliko bolj vprašljivo (Novak Antolič, 2005). Zahirančki so tisti otroci, ki tehtajo manj, kot naj bi za svojo gestacijsko starost morali (Bregant, 2005). Vzroki za prezgodnji porod so raznoliki: razvojne nepravilnosti maternice, kratek maternični vrat, subklinična okužba, večplodna nosečnost in psihosocialni stres. Prezgodnji porod je lahko tudi sprožen oz. iaterogeni zaradi bolezni ploda ali matere, med katere sodijo: hipertenzija, ledvične in srčne bolezni, sindrom HELLP (Hemolysis, Elevated Liver

enzymes, Low Platelets) in hud zastoj plodove rasti (Novak Antolič et al., 2001).

O prezgodnjem porodu avtorica pričujočega prispevka piše iz čustvenega in doživljajskega vidika, kot osebno izpoved. Namen je osvetliti in bralcu približati pristne občutke, ki se porodijo materi ob tem dogodku. Občutenje je bilo tako intenzivno, da se ga da posredovati zgolj na tak način. Njena izpoved je nastala na podlagi dnevnih zapisov, ki jih je pisala pred in po porodu v porodnišnici. Takrat so jo kolegice babice in medicinske sestre pogosto spraševale, kako se počuti in kaj doživlja. Težko jim je odgovarjala, saj nad situacijo še ni imela primerne nadzora in distance. Zapis je kasneje zbrala in strnila v smiselno celoto. Upa, da bodo komu v pomoč pri vsakdanjem delu s starši prezgodaj rojenih otrok. Priznava, da prej ni povsem razumela, kako je imeti prezgodaj rojenega otroka, čeprav je bila eno leto zaposlena na Oddelku za intenzivno nego in terapijo novorojenčkov v ljubljanski porodnišnici. Kot

Romana Božnar, dipl. bab.

Bolnišnica za ginekologijo in porodništvo Kranj, Kidričeva cesta 38 a, 4000 Kranj

Kontaktne e-naslov/Correspondence e-mail: rboznar@gmail.com

Prispelo/Received: 14. 10. 2012 Sprejeto/Accepted: 20. 11. 2012

bi dejal marsikateri starš nedonošenčka: »Če sam ne doživiš, ne moreš razumeti.«

Osebna izpoved

Ne spim. Analiziram nosečnost. *Zakaj je prišlo do tega? Kaj sem delala narobe, če sploh kaj? Sem jaz kriva?* Ura je štiri ponoči. Poslušam jok in smrčanje mojih sotrpink.

Najino dete, najina punčka ne raste. Zastoj plodove rasti. Posteljica je zatajila svojo nalogo, ne dovaja dovolj hrane. Nedonošen zahiranček bo. Včeraj sem izvedela. Prisluškujem njenim gibom. »*Dokler je živahna še ni panike,*« so rekli. »*Kdaj bom rodila?*« jih sprašujem. »*Bomo videli, mogoče kmalu. Pravočasno ti bomo povedali.*«

Ker ne vem več, kaj bi drugega, začnem moliti. Molim, da bi bilo vse v redu. *Kaj je zajeto pod vse? Ja, vse vse! Da bo punčka zdrava, da bo normalna* (te misli se sramujem), *da bo z njo VSE v redu.* Smrčanje me moti, zbada me v možgane. Na nočni omarici potipam za robčki. Vse polno jih je, prava zbirka posmrkanih papirnatih robcev, prepojenih s solzami nemoči, strahu, čakanja in obžalovanja. Odrgram dva koščka, ju oblikujem v kroglici in si z njima zamašim ušesa. Izoliram se od smrčanja in pridušenega joka. Molim, molim, molim, da bo vse v redu. Ob šestih zjutraj me zmanjka med ponavljanjem očenaša.

Jutranja vizita je edini del dneva, ki se ga veselim, ga pričakujem. Upam, da se zdravnici ne bo mudilo, da se bo zadržala pri meni, da mi bo vse povedala, na vse odgovorila, da me bo potolažila in odrešila agonije. Skoraj jo imam za boga, zanašam se nanjo, čakam jo. Ko pride, pa komaj razumem, kaj mi govori, nobenega vprašanja se ne spomnim, samo priklimavam. In odnese jo stran, k drugim zaskrbljenim mamicam. Obtožim samo sebe. Spet. Obtožim se, da nisem dobro izkoristila trenutka, nisem postavila vprašanj, nisem pridobila informacij ...

Od treh popoldne naprej so dovoljeni obiski. Točno ob treh in nič minut pridejo možje, bodoči očetje. Ne veselim se jih. Samo moj prihaja pozno. V sobi postane še bolj zatohlo, nobenega miru. Kot v panju. Sosea na moji levi nervozno čaka, tudi njen še ni prišel. Ulijejo se ji solze jeze. Šele ob treh in trideset prihruli v sobo, skesano sede k njej na posteljo in jo želi poljubiti na lice. Ona vzroji nad njim: »*Kje si hodu?! Vse drugo ti je bol važn. A sem js zadna lukna na tvoji fruli? Maš, da si vsak dan tle točno ob treh. Če morm js tle gnit cele tedne, boš tud ti.*« In je bila tišina, potem pa se je zaslišal en užaljen »*Oprosti, saj bom.*«. Situacija je smešna in žalostna hkrati. Razumem jo, naši živci so razkuhani od skrbi kot špageti slabše kakovosti. Kaj bo z našimi otročki? Prezgodaj prekinjajoča se nosečnost je trpljenje, nasilna je in neizprosna. Poseže ti v dušo s svojo pretečo groznjo. Napolni te s strahom. V hipu se spomniš najbolj mračnih in črnih scenarijev.

Ponoči me tlačijo more. Ljubosumna sem na vsako nosečnico in na matere z donošenimi debelimi dojenčki. Moja punčka bo zelo drobna. Najmanj to. Še zlasti sem ljubosumna na matere, ki z blaženimi izrazi na obrazih dojijo svoje z baročnimi oblinami obdarjene novorojenčke.

Nikjer še nisem občutila večjega domotožja kot ravno tu, v porodnišnici. Počutim se osamljeno, kljub temu da me partner tolaži, podpira in stoji ob strani, imam občutek, da sem sama, da samo jaz trpim. Najhuje je zvečer, po večerji. Obeta se dolga noč brez spanca. Takrat se v mojo posteljo privleče »Gospod Strah«, se trdno oklene mojega želodca in mi ne da spati. Trdovraten je kot podrepna muha. »Kaj bo s teboj in vajinim otrokom? Saj sama veš, kako neugoden je prezgodnji porod za otroka! Kaj pa, če bo kaj narobe? Kaj pa, če kaj ne bo v redu?« me sprašuje. In potem se mu pridruži še »Gospa Krivda« in prida: »*Kakšna ženska pa si, da še otroka ne moreš donositi? C c c c ...*«

Še pred tremi tedni sem hodila v službo prav v to isto porodnišnico, na Oddelek za intenzivno nego in terapijo novorojenčkov. Babica sem, mlada in neizkušena. In zdaj v pošastno grdi zeleni halji igram nasprotno vlogo in se počutim votlo, zaskrbljeno, utrujeno in žalostno kot še nikoli. Ni depresija, prej sivina. Šok je. Dnevi so lepljivi od vročine in sonca, hkrati pa sivi, dolgi in težki. Tako okradeno se počutim. Okradeno za sedem tednov, ki bi jih še moralo ostati do poroda. Doma sem vse pustila. Neoprane otroške oblekice, posteljico zapakirano v škatli, na mizi nepojeden zajtrk, nezalite rože, knjigo, ki sem jo bila začela brati, kupe neopranega perila, papirje za center za socialno delo ... Pravzaprav mi tega ni mar. Žal mi je za izgubljeni čas, ki bi ga mala morala prebiti v meni; žal za zadnje poglavje nosečnosti, v katerem se plod odebeli in povsem pripravi na samostojno življenje zunaj matere. Preskočila bom čas, ko se ženska dokončno naveže na svojega še nerojenega otroka; čas, ko starša pripravita prostor za novo bitje; čas, ko vznemirjeno pričakujeta začetek poroda, ki se konča z nepozabno izkušnjo – z rojstvom ... Ta čas bo nama ukraden.

Vzamejo jo ven. Varno, zanesljivo jo z rutinsko operacijo odstranijo iz moje maternice. Ura je deset in osemindeset minut dopoldan. Hlad in svetloba ji udarita ob kožo, razpre tanke ročice in jih potrese. Drobni pomečkani obrazek se vpotegne v grimaso bolečine. Vdihne zrak in zakriči. Njen prvi dotik so rokavice iz lateksa, nato suha bombažna plenica, trda in hrapava. Prerežejo popkovino, zadnjo vez med nama. Prav tako rutinsko jo pregledajo, premerijo in stehtajo. *Gestacijska starost 33 in 1/7, 38 centimetrov dolžina, 29 obseg glavičice, teža 1280 gramov, apgar 9, mali trdoživi pišek.* Še prej so jo zelo hitro in zelo temeljito obrisali. Njeno drobno telesce zavijejo v plenice in jo položijo v transportni inkubator. V intenzivni sobi čakajo moje sodelavke in moj partner, njen očka.

Gotovo ga stisne, ko jo zagleda, najino punčko, bolj podobno starčku kot novorojenčku. Njene nožice so tanke kot njegov palec na roki, na plešasti glavi pa žile rišejo zemljevid skozi tanko prosojno kožico.

Zbudim se v vesoljski postelji s peščeno vrečko na prerezanem trebuhu. Poleg mene sedi moj fant, nasmehne se, me objame. »Kakšna je,« vprašam, »si jo videl?« Pokima, »*Luškana je, podobna ti je.*« In mi kaže varljive slike, na katerih ni videti, kako majcena in drobcena je v resnici.

Ura je pol desetih zvečer, nisem je še videla. Pregovarjam se z medicinsko sestro v nočni izmeni. Pravi, da tako pozni sprehodi niso v praksi. Zabrusem, da sem v »intenzivni« »domača« in da me sodelavke pričakujejo kadarkoli, celo ponoči. Pride druga medicinska sestra z vozičkom. »Če bi bil moj otrok, bi šla k njemu po vseh štirih, sredi noči,« se strinja z menoj.

Punčka leži v nadomestni plastični maternici. Pogledam jo in začutim ... pravzaprav ne začutim ničesar. No ja, začutim: šok in naraščajoči dvom – le kaj bo s tem otrokom, suhim kot grinta. Lastni otrok mi je tuj in po pravici povedano, ne zaupam vanj. V tem pogledu kot mama odpovem. Ne odpove pa njen očka, ki od samega začetka verjame vanjo in se ne pusti gristi črvu dvoma. Sicer pa sem tudi jaz »nedonošena«. »Nedonošena mamica«. Vem, da bo prišlo z dnevi, tedni, meseci. Vem, da tista nevidna popkovina ljubezni med menoj in mojo hčerko tiho utripa. Samo, da pridem k sebi, potem bo vse dobro. Nekje globoko v sebi, globlje od črnogledih kopren na površju mojega razuma se zavem, da bo res. Čas bo naredil svoje, popravil, zakril, zabilisal in okreplil mojega nedonošenega otroka.

Tisti čas je bil moj partner – Lein oče, moja nevidna hrbtenica in neusahljiv vir pozitivne energije, ki je sama nisem premogla. Po dvajsetkrat na dan mi je moral povedati, da bo vse v redu, da nisem jaz kriva, da sem dober človek ... Prezgodnji porod sem doživljala kot lastno tragedijo in temu primerno sem se tudi obnašala. Niti pomislila nisem, da je hudo tudi njemu. Nisem mu dala prostora, da bi izrazil svoje frustracije. Verjeti in zaupati je moral za oba, ves čas je kazal veder obraz in bil je neskončno optimističen ter potrpežljiv z mano. Mislila in celo očitala sem mu, da je tak zato, ker mu ni mar. Kasneje sem od najinih sorodnikov izvedela, da je prizadelo tudi njega, le da pred menoj tega ni kazal. Eden je pač moral biti močen za oba.

Nimam občutka, kdaj točno se je najina Lea rodila. Najbrž takrat, ko so jo vzeli iz mojega trebuha in je svoje zorenje nadaljevala v inkubatorju – plastični maternici. Potem se je rodila še enkrat, ko smo jo iz inkubatorja prestavili v posteljico. In nazadnje se je, zame simbolično, rodila na svoj predvideni datum poroda. Ta dan sva kupila torto. Nanjo sva napisala številko 2720 g. Njen poglaviti problem je namreč bil prenizka porodna teža in do svojega predvidenega

roka se je zredila na 2720 g. Od tega dne sva začela šteti njeno starost. S tedni, nekje med brisanjem njene ritke, hranjenjem in pestovanjem, so prišla tudi čustva. Postopno sem dorasla situaciji, jo sprejela, se »zbogala« z njo in postala mama. Svet se mi je spet narisal v barvah. Ko danes berem to pisanje, sebe ne spoznam, sedaj stvari vidim drugače. Zmožna sem se nasmejati za nazaj in se celo šaliti na račun pesimistične razvaline v zeleni halji, kakršna sem bila in ki se ji je stalno cedilo iz oči in nosu in je kar preveč tarnala in se smilila sama sebi. Na misel mi je celo prišlo, da bi svoje občutke na novo napisala, malo bi jih začinila s humorjem in optimizmom ... Pa sem si rekla: »Ne, naj kar tako ostane. Tako je pač bilo.«

Lea je stara dobro leto in sledi vsem razvojnim mejnikom, je neustrašna in radoživa deklica, vendar še vedno zelo drobna – kot kakšna baletka. Za naju je najlepša deklica na svetu in srečna sva, da sva njena starša.

Zaključek

Avtorica prispevka je skušala približati stisko, ki jo starši občutijo ob prezgodaj rojenem otroku. Počutje je predvsem zelo klavрно, prevladujejo skrb in strah za otroka, neutemeljeni občutki krivde, poraženosti ter manjvrednosti. Občutja, ki jih je avtorica zaznala na lastni koži, zelo sovpadajo z ugotovitvami, ki jih je v svoji obsežni raziskavi o doživljanju staršev po prezgodnjem rojstvu otroka na Oddelku za intenzivno nego in terapijo novorojencev raziskala Urbančič (2002). Potrebno je poudariti, da najbolj pomirjujoče deluje prijazna in spodbudna beseda, pri čemer ni pomembno, iz čigavih ust pride – zelo pogosto od kakšne materinske gospodinje ali babice oz. medicinske sestre. Avtorici so največ pomenile besede drugih mam. Dosti je bilo takih, ki so že imele izkušnje s prezgodnjim porodom. Nič je ni utolažilo bolj kot stavek: »*Tudi mi smo imeli podobno situacijo, pa se je vse dobro izteklo.*«

Avtorica meni, da več, kot več o otroku, boljše se počutiš. Negotovost in nevednost staršem povzročata največ gorja. Pomembno je, da so zdravstveni delavci na voljo za vsa vprašanja in pojasnila ali pa zgolj za poslušanje in pogovor. Predvsem naj se ne dopušča, da so starši v svoji stiski osamljeni ter spregledani. Zdravstveno osebje lahko veliko stori za starše prezgodaj rojenih otrok že samo s poglobljenim razumevanjem njihove stiske ter z nežnim, razumevajočim in spodbudnim pristopom. Starši se, po avtoričinem mnenju, utaplajo v občutkih krivde in strahu ter zelo potrebujejo toplo besedo, upanje in zagotovilo, da bo z njihovimi nerojenimi otroci vse v redu, in se istočasno zaveda, da zagotovila ni mogoče dati nikomur ... A že besede: »*Saj bo, vse se bo uredilo, ne skrbi ...*« so njej v tistem obdobju veliko pomenile in brez teh navidežno nepomembnih splošnih fraz ne bi

mogla skozi negotov mesec, ki sta ga s hčerko prebili v porodnišnici.

Zahvala

Iskreno bi se zahvalila celotnemu osebju ljubljanske porodnišnice za občutek varnosti in za skrben odnos vseh zaposlenih. Še posebej sem hvaležna nekdanjim sodelavcem Oddelka intenzivne nege in terapije novorojenčkov. Brez kančka dvoma sem se lahko zanesla na njihovo strokovno in čustveno podporo.

Literatura

- Bergant L. Značilnosti nedonošenčkov. In: Bergant L, Kornhauser Cerar L. Vaš nedonošenček. Ljubljana: Društvo za pomoč prezgodaj rojenim otrokom; 2005: 19–29.
- Novak Antolič Ž. Prezgodnji porod. In: Bergant L, Kornhauser Cerar L. Vaš nedonošenček. Ljubljana: Društvo za pomoč prezgodaj rojenim otrokom; 2005: 7–18.
- Novak Antolič Ž, Verdnik I, Assejev V, Avanzo - Velkavrh M. Ocenjevanje tveganja za prezgodnji porod. Zdrav Vestn. 2001;70(6):347–9.
- Urbančič K. Doživljanje staršev po prezgodnjem rojstvu v enoti za intenzivno nego in terapijo rizičnih novorojenčkov. Psihol Obz. 2002;11(2):93–114.

Citirajte kot / Cite as:

Božnar R. Doživljanje prezgodnjega poroda. Obzor Zdrav Neg. 2012;46(4):324–7.